

Самодін А.В., завідувач кафедри криміналістики та судової медицини НАВС, кандидат юридичних наук, доцент

КЕРІВНИК ОРГАНУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

Досягнення завдань кримінального судочинства у сучасних умовах щодо забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування неможливе без належної організації і функціонування системи органів досудового розслідування в Україні. У зв'язку із цим, на орган досудового розслідування кримінальний процесуальний закон покладає обов'язок застосовувати всі передбачені законом заходи для забезпечення ефективності досудового розслідування. Це питання завжди привертало увагу науковців-процесуалістів, але сьогодні, враховуючи вимоги та очікування суспільства щодо реформування усієї системи не тільки правоохоронних, а й судових органів, воно набуває особливої актуальності зважаючи на тенденцію інтеграції України у Європейське співтовариство. Окремих питань управління слідчими підрозділами торкались у своїх працях Ю.І. Азаров, Ю.П. Аленін, О.В. Баулін, В.І. Галаган, В.С. Зеленецький, О.А. Ляш, Л.М. Лобойко, Д.П. Письменний, М.А. Погорецький, О.А. Солдатенко, Л.Д. Удалова, В.І. Фаринник, О.Ю. Татаров та ін.

З огляду на теорію управління, на наш погляд, варто погодитись із твердженням О.С. Юніна про те, що під ефективністю управління правоохоронними структурами розуміється вплив керівної ланки на підпорядковану, адже дійсно метою такого впливу є досягнення високих показників в службовій діяльності.

Кримінальний процесуальний кодекс України (далі - КПК), у своїй ст. 38 визначає, що органами досудового

розслідування (органами, що здійснюють дізнання і досудове слідство) є: 1) слідчі підрозділи: а) органів Національної поліції; б) органів безпеки; в) органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства; г) органів державного бюро розслідувань; 2) підрозділ детективів, підрозділ внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України.

У ст. 3 КПК, під керівником органу досудового розслідування розуміється начальник Головного слідчого управління, слідчого управління, відділу, відділення органу Національної поліції, органу безпеки, органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, органу державного бюро розслідувань, підрозділу детективів, підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України та його заступники, які діють у межах своїх повноважень.

За загальним правилом, керівник органу досудового розслідування організовує досудове розслідування. У зв'язку із цим, він уповноважений: визначати слідчого (слідчих), який здійснюватиме досудове розслідування, а у випадках здійснення досудового розслідування слідчою групою - визначати старшого слідчої групи, який керуватиме діями інших слідчих; відсторонювати слідчого від проведення досудового розслідування вмотивованою постановою за ініціативою прокурора або з власної ініціативи з наступним повідомленням прокурора та призначати іншого слідчого за наявності підстав, передбачених КПК, для його відводу або у разі неефективного досудового розслідування; ознайомлюватися з матеріалами досудового розслідування, давати слідчому письмові вказівки, які не можуть суперечити рішенням та вказівкам прокурора; вживати заходів щодо усунення порушень вимог законодавства у випадку їх допущення слідчим; погоджувати проведення слідчих (розшукових) дій та продовжувати строк їх проведення у випадках, передбачених КПК; здійснювати досудове розслідування, користуючись при цьому повноваженнями

слідчого; здійснювати інші повноваження, передбачені КПК. Водночас, керівник органу досудового розслідування зобов'язаний виконувати доручення та вказівки прокурора, які даються у письмовій формі, а їх невиконання тягне за собою передбачену законом відповідальність.

Також передбачені у КПК України повноваження щодо так званої організації досудового розслідування мають певною мірою ознаки відомчого процесуального контролю за діяльністю слідчого, незважаючи на положення ч. 2 ст. 36 КПК України щодо повноважень прокурора.

У 2014 році народним депутатом України М.П. Паламарчуком (проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України») пропонувалось, з метою розширення організаційно-правових повноважень керівника органу досудового розслідування ліквідувати інститут процесуального керівництва прокурора під час досудового розслідування із залишенням останньому функцій нагляду (ст. 36), а також розширити повноваження керівника органу досудового розслідування в частині витребування проваджень та скасування незаконних рішень слідчого (ст. 39). Такий підхід дозволив би суттєво підвищити ефективність роботи правоохоронних органів, а також забезпечить якісне розслідування кримінальних правопорушень.

Вченими, зокрема О.О. Волковим, в умовах реформування системи правоохоронних органів, зокрема юрисдикційної підпорядкованості підрозділів досудового розслідування Національної поліції, звертається увага на те, що у більшості випадків наявна відмінність між територіальною юрисдикцією місцевих прокуратур та районних відділів поліції, адже ці відділи перебувають одночасно під юрисдикцією декількох прокуратур. Потребує вирішення й проблема доступу керівників слідчих відділів територіального підрозділу до відомостей про всі кримінальні провадження до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР), у тому числі внесені слідчими в підпорядкованих відділеннях інших районів, процесуальне

керівництво за досудовим розслідуванням яких здійснюють прокурори іншої прокуратури.

Вирішення цих окремих проблемних питань у сфері кримінального судочинства організаційно-правових повноважень керівника органу досудового розслідування, на наш погляд, буде слугувати більш якісному, швидкому та неупередженому досягненню завдань кримінального провадження.

Список використаних джерел

1. Волков О.О. Юрисдикційні проблеми в діяльності підрозділів досудового розслідування Національної поліції України / О.О. Волков // Парадигма пізнання: гуманітарні питання. - 2016.: [Електронний ресурс]. - Режим доступу : - naukajournal.org.

2. Інструкція з організації діяльності органів досудового розслідування МВС України: Наказ МВС України від 9 серпня 2012 р. № 686 : [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/>.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України № 4651-VI від 13 квіт. 2012 р. : [Електронний ресурс]. - Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/go/4651-17.

4. Юнін О. С. Окремі аспекти реформування ОВС України / О. С. Юнін // Форум права. - 2015. - № 1. - С. 382387: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/jpdf/FP_index.htm_2015_1_63.pdf.